Schütz Projectkoor

o.l.v. Pieter Kramers

m.m.v. solisten,
instrumentalisten en verteller

Shakespeare op muziek

Van de Renaissance tot de 20ste eeuw

Morley – Arne – Wood – Vaughan Williams – Carter – Brown – Mäntyjärvi
& delen uit **The Tempest** op muziek van Purcell

zondag 29 november
Pieterskerk Utrecht
15.30 - 17.00 uur

Schütz Projectkoor

o.l.v. Pieter Kramers

m.m.v. solisten,
instrumentalisten en verteller

Shakespeare op muziek

Van de Renaissance tot de 20ste eeuw

Morley – Arne – Wood – Vaughan Williams – Carter – Brown – Mäntyjärvi
& delen uit The Tempest op muziek van Purcell

zondag 29 november
Pieterskerk Utrecht
15.30 - 17.00 uur

Uitvoerenden

SCHÜTZ PROJECTKOOR
dirigent
Pieter Kramers

sopraan
Lide van Faassen
Joke Feddema
Rien Hagenaars
Leni Hordijk
Titia Kortbeek
Marieke de Kruijf
Jeanine Ridder
Anneke van Steenwijk

alt
Ria Aalders
Alice Bruggeman
Hellen van Gessel
Trudy Jansen
Petra Kramers
Toos Muller

tenor
Han Groenendaal
Henk Jansen
Hans Ouwehand
Harry Uiterwijk

bas
Leo Ancher
Jan Heine
Anton Helmink
Fred van der Puijl
François Schellevis
Dick Verburg

VERTELLER
Anton Groothuis

SOLISTEN
Ingrid Wage *sopraan*
Joep van Geffen *bas*

BASSO CONTINUO
Jan Kaldeway *gamba*
Joke Winkel *contrabas*
Hein Hof *clavecimbel*

Programma

Ralph Vaughan Williams (1872 - 1958)
The Willow Song

Ralph Vaughan Williams (1872 - 1958)
Andrew Carter (geb. 1939)
O Mistress mine

Thomas Morley (1557 - 1602)
It was a Lover and his Lass

Ralph Vaughan Williams (1872 - 1958)
Over Hill, over Dale

Thomas Arne (1585 - 1672)
When Daisies pied - sopraan
Under the Greenwood Tree - bas

Henry Purcell (1659 - 1695)
Lost is my Quiet for ever - duet

Ralph Vaughan Williams (1872 - 1958)
Christopher Brown (geb. 1943)
Jaakko Mäntyjärvi (geb. 1963)
Come away, Death

Pauze

Charles Wood (1866 - 1926)
Jaakko Mäntyjärvi (geb. 1963)
full fathom five

Ralph Vaughan Williams (1872 - 1958)
The Cloud capp'd Towers

Henry Purcell (1659 - 1695)
John Weldon (1676 - 1736)
The Tempest

Toelichting bij het programma

De rode draad in dit programma is dat alle gezongen teksten afkomstig zijn van William Shakespeare (1564-1616). Ondanks de alomtegenwoordigheid van Shakespeare's nalatenschap was het voor ons toch onverwacht dat er in de 400 jaar sinds zijn leven en werken zó veel koorcomposities op zijn teksten zijn geïnspireerd (in de orde van 100), waarvan overigens de meeste in de afgelopen eeuw. Ook was het een verrassing voor ons dat recent twee andere Nederlandse koren een programma rond Shakespeare hebben uitgevoerd (Musica uit Amsterdam en Tiramisu uit Rotterdam). Het idee lag kennelijk voor de hand.
Uit de veelheid van materiaal hebben wij een veelkleurig programma samengesteld. Het a capella deel bestaat uit een vijftal werken van Ralph Vaughan Williams, vier van andere 20e-eeuwse componisten, één uit de romantische periode (van Charles Wood) en één uit Shakespeare's eigen tijd (van Thomas Morley). Het programma wordt afgesloten met delen uit The Tempest, op muziek uit de late 17e eeuw, waarin ook solozangers en een continuobegeleiding een rol hebben. Het zij vermeld dat de hier door de componist gebruikte tekst van The Tempest, in de bewerking door John Dryden van ná de Engelse Restauratie, aanzienlijk afwijkt van Shakespeare's origineel. Ook is waarschijnlijk het meeste van de muziek niet van de hand van Henry Purcell, zoals lang werd gedacht, maar van zijn leerling John Weldon of wellicht van nog iemand anders. Bij de programmakeuze hebben we ook geprobeerd te laten horen hoe verschillende componisten met dezelfde tekst zijn omgegaan. Met name bij 'O Mistress mine', bij 'Come away, death' (beide uit The Twelfth Night) en bij 'Full Fathom Five' (uit The Tempest), levert dat boeiende vergelijkingen op.
Verhalenverteller Anton Groothuis zal op zijn persoonlijke wijze de gezongen teksten in hun literaire en historische context plaatsen.

Shakespeare (1564-1616)
Over Shakespeare is weinig bekend. Men weet niets over zijn karakter, zijn opleiding; wat waren zijn gevoelens? Dat hij echt bestaan heeft wordt niet in twijfel getrokken gezien een aantal documenten dat er is over zijn ouders, zijn echtgenote, zijn kinderen, zijn theater in Londen. Wel heel bijzonder voor degene die wel als de grootste auteur van Engeland wordt beschouwd.
Een aantal citaten uit het artikel van Bas Heine (*Hij is er, en hij is er niet,* NRC 8 januari 1998) is de moeite waard om aangehaald te worden:
... Over de historische Shakespeare, die leefde van 1564 tot 1616 zijn heel wat droge feiten bekend, maar ze willen maar niet tot leven komen. Een huwelijksakte, wat gerechtelijke papieren, een handjevol anekdotes en persoonlijke opmerkingen van collega-toneelschrijvers zoals Ben Jonson – met een beetje moeite kun je er een levensloop uit destilleren, een herkenbaar portret misschien, maar nooit komt er een persoonlijkheid uit te voorschijn. Dat is voor veel Shakespeareanen onverdraaglijk, ...

Dus wordt er driftig gezocht naar iemand die wel over een herkenbare persoonlijkheid beschikt, iemand die je als het ware een hand kunt geven: Francis Bacon, koningin Elisabeth I en nog tal van andere kandidaten die zich aandienen dankzij absurd detectivewerk. ...
... Hoe graag we Shakespeare ook onze werkelijkheid willen binnenhalen en hoezeer we er ook van overtuigd zijn dat het ons gelukt is, hij blijft ongrijpbaar, op een bijna griezelige manier. Hij is er, en hij is er niet. Shakespeare was een acteur, vandaar dat hij nooit op oprechtheid is te betrappen. Hoe kan hij het inktzwarte nihilisme van Macbeth's slotmonoloog laten rijmen met de levensbevestigende komedie van 'The Tempest' of 'A Midsummer Night's Dream' ?
...
... Waarom houden we zoveel van Shakespeare, terwijl hij ons een en al onzekerheid en wisselvalligheid voorschotelt? Omdat Shakespeare doet wat we zelf ook graag willen doen: hij dramatiseert ons leven. Je mag dan wel ronddobberen in een betekenisloos universum, niettemin schuilt er betekenis in de rol die je speelt, in de emoties die het drama oproept – geen eenduidige, onwrikbare betekenis, maar wel betekenis. Vandaar dat Shakespeare altijd zo dichtbij is. Wanneer een stuk van hem wordt opgevoerd, staan we zelf ook altijd op het podium. Als geen ander laat hij je het leven beleven. Zijn schouwtoneel is menselijke ervaring, in al zijn verscheidenheid en tegenstrijdigheid. Niets in ons bestaan heeft een vaste, houdbare vorm. God en de moraal zijn onhandige projecties, maar het rollenspel zelf biedt houvast, de levende illusie van de authentieke emotie.
Shakespeare c'est le drame, riep Victor Hugo eens. En het drama, wist Shakespeare en wij weten het door hem, het drama: c'est nous.

Voor dit programma zijn teksten genomen uit *As you like it*: It was a Lover and his Lass (Morley); When Daisies pied, Under the Greenwood Tree (Arne); *Othello*: the Willow Song (VaughanWilliams); *Twelfth night:* Come away, Death (Vaughan Williams, Brown, Mäntyjärvi); O Mistress mine (Vaughan Williams, Carter); *Midsummer night's dream:* Over Hill, over Dale (Vaughan Williams); *The Tempest:* the Tempest (Purcell/ Weldon?); The Cloud capp'd Towers (Vaughan Williams), Full Fathom five (Wood, Mäntyjärvi)

A Midsummer Night's Dream (ca 1595), een romantische comedie, is een van Shakespeare's meest populaire werken, over de avonturen van vier jonge Atheense geliefden en een groep amateurtoneelspelers. The Tempest, (1610-11), gaat over de overwinning op boosaardige overheersing door het geloof in eigen en bovennatuurlijke krachten.
Over deze twee stukken schrijft William Burton in 1747: These two plays, *The Tempest* and the *Midsummer-night's dream,* are the noblest Efforts of that sublime and amazing Imagination, peculiar to Shakespear, which soars above the Bounds of Nature without forsaking Sense...." Of liever, hij neemt de Natuur mee buiten haar gevestigde grenzen.

Componisten

Thomas Morley (1557/8-1602)
Was een Engelse Renaissance componist, theoreticus, uitgever en organist, en vooraanstaand lid van de Engelse madrigaalschool. Hij was de beroemdste schrijver van wereldlijke muziek in het Elisabethaanse Engeland, en de componist van de enige overgebleven zettingen van verzen van Shakespeare uit zijn eigen tijd. Morley werd geboren in Norwich, East Anglia als zoon van een brouwer. Als jonge jongen was hij zanger in de plaatselijke kathedraal, en werd 'master of chorists' in 1583. Hij studeerde waarschijnlijk in de jaren '70 bij William Byrd, noemt hem in elk geval zijn leermeester. In 1588 behaalde hij de bachelor's degree in Oxford, kort daarna volgde zijn benoeming als organist in St. Paul's in London.
Chronologisch kunnen zijn composities in twee onderscheiden stijlen verdeeld worden: tijdens de periode dat hij leerling van William Byrd was, reflecteren zijn werken de Engelse polyfone stijl. Vanaf 1590 toont hij zijn meesterschap in de Italiaanse madrigaalstijl, gekarakteriseerd door meer directe expressiviteit, lichter, met een zwierig ritme, en helderheid van tekst. Zijn madrigalen horen tot de belangrijkste seculiere vocale muziek in het Engeland van die tijd.
In totaal publiceerde hij negen boeken met madrigalen.
Morley leefde enige tijd in hetzelfde district als Shakespeare en zij zouden elkaar gekend kunnen hebben. Het is ook niet bekend (maar wel voor de hand liggend) of de beroemde zetting van 'It was a Lover and his Lass' in die tijd ook echt voor 'As you like it' gebruikt is.

Henry Purcell (1659-1695)
De vader van Henry Purcell overleed vlak voor de vijfde verjaardag van zijn zoon. Henry werd koorjongen in de Chapel Royal en liet al spoedig de voortekenen zien van zijn begaafdheid voor componeren. Op zijn achtste publiceerde hij zijn eerste lied. Toen zijn stem brak kwam hij als leerling bij de beheerder van 's konings klavier- en blaasinstrumenten. In 1677 volgde hij Matthew Locke op als 'composer-in-ordinary' voor de violen, een van de vooraanstaande posities in de Engelse muzikale hiërarchie. Purcell had gedurende zijn leven gelijktijdig een aantal prestigieuze posities: organist van de Westminster Abbey, van de Chapel Royal, 'organ maker', beheerder van de koninklijke instrumenten, en hofcomponist. Hij stierf jong, op de leeftijd van 36 jaar, en werd begraven in de Westminster Abbey. Purcell schreef muziek in bijna alle genres, maar vooral vocale muziek. In zijn composities beweegt zich de tekst als in een natuurlijke declamatie.
Belangrijke werken van hem zijn Dido en Aeneas, 5 semi-opera's, muziek voor 43

toneelstukken, 65 anthems, 6 services, vele odes, songs, catches (canons), en ook kamer- en klavecimbelmuziek.
Tot begin jaren '60 werd algemeen aangenomen dat de muziek voor de Tempest van Shakespeare gecomponeerd was door Purcell. Het lijkt echter nu waarschijnlijker dat deze grotendeels geschreven werd door zijn minder bekende leerling John Weldon, die leefde van 1676 tot 1736.

Thomas Arne (1710 – 1778)
Werd door zijn vader, een stoffeerder en ondernemer, naar Eton gestuurd om rechten te studeren. Arne was zo dol op muziek dat hij een spinet zijn kamer insmokkelde en 's nachts speelde met een zakdoek als geluiddemper. Hij verkleedde zich als lid van het 'City' gilde om toegang tot de opera te krijgen. Daar ontmoette hij Michael Festing. Deze heeft een enorme invloed op hem gehad. Hij leerde hem viool spelen en nam hem ook mee naar allerlei muziekuitvoeringen. Vader Arne stond zijn zoon wel toe bij Michael Festing te studeren. Overigens was hij als rooms katholiek uitgesloten van veel muziekbijeenkomsten.
Arne componeerde zo'n 90 werken voor het toneel: opera's, masques ('verse drama', muziek en dans, populair in Engeland in de 16e en 17e eeuw), pantomimes en toneelmuziek. Hij was de belangrijkste figuur in de Engelse theatermuziek van de 18e eeuw, en werd beschouwd als katalysator voor de revival van de Engelse opera omstreeks 1730, de enige van zijn tijd die zich met succes kon meten met Händel. Hij vertegenwoordigt een diversiteit van stijlen die niet alleen uitgaan van de essentie van de Italiaanse opera, maar waarin ook rudimenten van Engelse volksmuziek en 18e eeuwse galante muziek voorkomen. Zijn zetting van de Beggar's opera was een groot succes.
Nu is hij waarschijnlijk het meest bekend door 'Rule, Britannia!' uit zijn opera Alfred (1740).

Charles Wood (1866-1926)
Charles Wood werd geboren in Armagh, Ierland. Zijn vader was tenor in het koor van de St. Patric Cathedral. Charles ontving daar ook van 1872 tot 1883 zijn eerste opleiding in de Cathedral Church School. Vanaf 1883 studeerde Wood compositie en orgel aan de Royal College of Music bij Charles Stanford en Charles Hubert Parry, met als bijvak hoorn en piano. In 1889 verkreeg hij een baan aan het Gonville en Caius College in Cambridge, eerst als orgelleraar, vervolgens in 1894 als 'Director of Music' en organist. Hij was erg belangrijk voor de opleving van de muziek aan het

college. In 1924 volgde hij Stanford op als Professor of Music, met als leeropdracht harmonieleer en contrapunt.
Men herinnert zich Wood voornamelijk vanwege zijn anglicaanse kerkmuziek. Maar hij schreef ook acht strijkkwartetten, was mede-uitgever van drie boeken met carols en was mede-oprichter van de Irish Folk Song Society.
We zingen van hem: 'Full Fathom five' uit 'the Tempest'.
Een van zijn leerlingen was :

Ralph Vaughan Williams (1872-1958)
Vaughan Williams is ongetwijfeld de grootste Britse componist sinds de dagen van Henry Purcell.
In een lange en veel omvattende carrière componeerde hij muziek die opmerkelijk is vanwege zijn kracht, adeldom en expressiviteit, misschien wel de essentie weerspiegelend van het 'Englishness'.
Hij werd geboren in een dorp in de Cotswolds, werd gevormd aan de Charterhouse school en het Trinity College in Cambridge. Daarna werd hij leerling van Stanford en Parry aan de Royal Academy of Music, waarna hij studeerde bij Max Bruch in Berlijn en bij Maurice Ravel in Parijs.
Omstreeks 1900 was hij een van de eersten die het land ingingen om volksliederen en 'carols' te verzamelen. Hij ontwikkelde zich samen met Gustav Holst tot de leider van een nieuwe Engelse school waarin volksliederen gebruikt werden voor allerlei uiteenlopende composities. Als muziekuitgever van de The English Hymnal componeerde hij verscheidene hymnen die nu nog wereldwijd geliefd zijn.
In zijn lange productieve leven vloeide de muziek overvloedig uit zijn pen. Bijna ieder muzikaal genre werd verrijkt met zijn werk, dat onder meer negen symfonieën, vijf opera's, filmmuziek, ballet- en toneelmuziek, verscheidene koorwerken, en kerkmuziek omvat.
We zingen vijf composities van hem: 'Come away, death' uit 1909; 'Willow Song' en 'O Mistress mine' uit de Elisabethan Part Songs uitgegeven in 1913; 'Over Hill, over Dale' en 'The Cloud capp'd Towers' uit Three Shakespeare Songs uit 1951. De Three Shakespeare Songs, gecomponeerd voor een koorcompetitie van "The British Federation of Music Festivals", vallen op door hun verfijnde en rijke harmonieën.

Andrew Carter (geb. 1939)
Andrew Carter werd in Leicester geboren in een familie van klokkenluiders. Hij studeerde muziek aan de universiteit van Leeds, alvorens te verhuizen naar York. Daar stichtte hij in 1965 het Chapter House Choir, waarvoor hij veel van zijn arrangementen van carol-, volkslied- en het populaire lied schreef. Dit ensemble kreeg onder zijn directie in 17 jaar nationaal grote erkenning. Na verdere studie van Scandinavische koormuziek, en meerdere bezoeken als dirigent aan de Verenigde Staten, Europa, Australië en Nieuw Zeeland, vestigde hij zich in 1984 opnieuw in York om zich te wijden aan het componeren.
Carters ervaring als zanger en uitvoerend musicus ligt ten grondslag aan al zijn werk. Het wordt gekenmerkt als pittig, scherp en energiek. In zijn orgelmuziek maakt hij veelvuldig gebruik van de toccata als vorm. Andrew Carter wordt regelmatig gevraagd voor koor en orgel te schrijven.
Zijn 'O Mistress mine' werd in 2005 gecomponeerd voor het 100-jarig bestaan van het Leith Hill Music Festival.

Christopher Brown (geb. 1943)
Ontving zijn muzikale training als koorknaap in de Westminster Abbey en als koorleerling aan het King's College in

Cambridge (1962-1965). Vervolgens studeerde hij bij Lennox Berkely aan de Royal Academy of Music en bij Boris Blacher aan de Hochschule für Musik in Berlijn. In 1974 won hij de eerste Guinness Prize for Composition met zijn eerste strijkkwartet (1970). Daarna volgden nog meer prijzen. Zijn vroege ervaring als zanger liet een blijvende invloed na op zijn werk als componist. Zijn werken, zowel voor koor en orkest als voor koor a capella, demonstreren een gevoel voor tekst en vakmanschap. Dit is karakteristiek voor zowel zijn leraren als voor andere gerespecteerde tijdgenoten zoals Britten en Tippett. Daarnaast speelt ook instrumentale muziek een belangrijke rol in alle stadia van zijn carrière. Naast zijn werk als componist heeft hij meer dan 30 jaar compositieleer gedoceerd aan de Royal Academy of Music, en is hij actief geweest als dirigent.
Brown heeft nooit meegedaan met modegrillen, maar wilde een meer duurzame en zuivere manier van expressie. Zijn stijl is in essentie lyrisch en vocaal, en heeft hem er toe geleid een breed spectrum aan koor- en vocale muziek te schrijven. Veel van zijn vroege stukken zijn korte werken waaronder de 'Three Shakespeare Songs' (1965).

Jaako Mäntyjärvi (geb. 1963)
Jaakko Mäntyjärvi werd geboren in Turku, Finland. Hij studeerde engels en taal-

wetenschappen, en heeft vanaf zijn dertigste gestaag een internationale reputatie opgebouwd. Mäntyjärvi is een begaafd vertaler van het Fins naar het Engels en zijn kennis van de Engelse taal is verbluffend. Zijn interesse in 'Het Engelse' vindt men terug in zijn Shakespearezettingen, en in zijn kennis van klokkenluiden in enkele van zijn stukken. Hij beschrijft zichzelf als 'eclectisch tradionalist': dat wil zeggen dat hij een aantal stijlen en periodes adopteert en die in zijn eigen idioom versmelt. Zijn muzikale taal is gebaseerd op een traditionele benadering, en gebruikt slechts zelden 'moderne' muzikale middelen.
Uit zijn muziek blijkt bovendien duidelijk dat hij zelf koorzanger is: deze is practisch georiënteerd, en de meeste van zijn werken zijn voor koor geschreven.
De Four William Shakespeare Songs (1984), en More Shakespeare songs (1997), behoren tot zijn belangrijkste werken. De Four Shakespeare Songs zijn opgedragen aan het Savolaisen Osakunnan Laulajat Studentenkoor. Het is een gevarieerde en veeleisende cyclus, waarin de vele nuances en de emotionele expressie hoge eisen stellen aan de zangers.
Wij zingen uit de Four William Shakespeare Songs 'Come away, death' en 'Full Fathom five'.

Het Schütz Projectkoor te Bilthoven is in 2000 opgericht op initiatief van enkele (oud-) medewerkers van het RIVM.
De vaste kern van het koor bestaat nu uit ongeveer 20 personen. Per project wordt een auditie gehouden om het koor te completeren tot 25 à 30 personen.
Het koor staat onder leiding van Pieter Kramers en zal nu voor de negende maal een uitvoering geven van koorwerken voor kleine bezetting. Het koor zong eerder diverse werken van Schütz, o.a. de Musikalische Exequien, en verschillende composities van Charpentier. Ieder jaar wordt een thema gekozen. Zo was in 2005 het thema Nederlands-Franse muziek, in 2006 het Requiem van Benedetto Marcello dat in Nederland niet eerder ten gehore was gebracht, in 2007 oude en moderne Franse muziek waarmee ook een concertreis naar Letland werd gemaakt. In datzelfde jaar 2007 zong het koor Spaanse en Braziliaanse muziek uit de laatste vijf eeuwen. Samen met het Zeister Kamerkoor werd vorig jaar, in 2008, de dubbelkorige mis van Marc Antoine Charpentier uitgevoerd.

De dirigent **Pieter Kramers** was één van de initiatiefnemers van het eerste project in 2000 en leidt het Schütz Projectkoor Bilthoven nu voor de negende keer. Vanaf 1987 heeft hij verschillende opleidingen en cursussen koordirectie gevolgd bij de SNK in Utrecht, later Unisono. Ook nam hij twee keer deel aan de Kurt Thomas Cursus voor koordirigenten. Naast zijn

dagelijkse werk bij het RIVM te Bilthoven is hij van 1996 tot 2005 dirigent geweest van het Doorns Kamerkoor. Van 1998 tot 2008 was hij dirigent van het RIVM-koor, nu PV-chantez, dat hoofdzakelijk lichte muziek zingt. Sinds 2000 leidt hij jaarlijks samen met zijn zus Pauline van Hulst de door de Vereniging voor Huismuziek georganiseerde weekeinden voor dubbelkoor.

Al tijdens haar studie Klassieke Talen trad de sopraan **Ingrid Wage** op als soliste, onder andere bij het Utrechts Barok Consort en het Huelgas Ensemble. Ook zong zij incidenteel mee in het koor van de Nederlandse Bachvereniging. Na haar studie en enkele jaren in het onderwijs koos zij definitief voor de muziek, en behaalde in 1994 het Staatsexamen Solozang. Inmiddels heeft ze een bloeiende praktijk als zangdocente. Momenteel is Cathérine Patriasz haar coach. Ingrid treedt op in de grote werken van Bach, maar ook met repertoire van onder andere Grieg, Britten en Theodorakis. Daarnaast is zij thuis in het Scandinavische repertoire en zingt zij 20ste en 21ste eeuwse Nederlandstalige liederen. Het afgelopen jaar zong Ingrid in onder andere Bachs Magnificat en Trauerode, Pergolesi's Stabat Mater en diverse werken van Mozart, Schütz en Mendelssohn. Ook trad zij op in Zweden met Jiddische en Zweedse liederen. In de komende tijd soleert zij in werken van Bach, Telemann en Reger.

De bas/bariton **Joep van Geffen** werkte eerst zes jaar als kok, had zangles van Cornelia Burgers en zong als freelancer bij diverse projecten, voordat hij zijn studie startte aan het ArtEZ Conservatorium. Hij voltooide deze opleiding in 2006 en vervolgde zijn studie aan de Messiaen Academie bij Harry van Berne, Harry van der Kamp en Elena Vink. Hij volgde masterclasses bij Carolyn Watkinson, Beryl Foster, Michael Chance en David Wilson Johnson. Sinds september 2008 is hij lid van het Groot Omroepkoor. Daarnaast zingt hij ook in het professionele kamerkoor Cappella Amsterdam en in het vocaal ensemble Capella Isalana. Hij treedt op als solist in diverse oratoria en operaprojecten en geeft regelmatig liedrecitals. Solistisch was hij te horen in onder meer cantates van Bach, Bernsteins Trouble in Tahiti, A Hand of Bridge van Samuel Barber, King Arthur van Purcell, La Serva Padrona van Pergolesi en L'Elisir d'amore van Donizetti.

Anton Groothuis is sinds 1990 geraakt door het fenomeen verhalen vertellen. Na een cursus bij meester-verteller Peter van der Linde heeft hij zich in het ambacht van verteller ontwikkeld. Met vertelvoorstellingen, Doodenmanskisten 1 & 2, heeft hij het Oerolpubliek op Terschelling veroverd. Samen met pianist Yvo Verschoor verzorgt hij de explicaties bij 'stomme' films, zoals RinTinTin en Schreeuw in de Nacht. Als medeauteur heeft Groothuis de basiscursus 'verhalen vertellen' ontwikkeld en is hij als docent vertellen

betrokken bij het Utrechts Centrum voor de Kunsten. De grootste kracht van Groothuis is de emotionele binding die hij aangaat met zijn verhaal/vertelling.

Jan Kaldeway studeerde viola da gamba aan het Utrechts Conservatorium bij Anneke Pols en volgde lessen bij Mieneke van der Velden en Paolo Pandolfo. Hij wordt als gambist regelmatig voor projecten gevraagd, maakt deel uit van het Bijlmerconsort (gambaconsort) en van 'Kooij en consorten', en heeft een lespraktijk in Houten. Hij bespeelt een kopie van een *basse de viole à sept cordes* van de 18e-eeuwse Franse gambabouwer Romain Berori Cheron, in 1995 gebouwd door de Italiaanse bouwer Marco Ternovec.

Hein Hof is organist, klavecinist, musicoloog en koordirigent, en gespecialiseerd in Gregoriaans en Barokmuziek. Van 1971 tot 1995 doceerde hij o.a. muziek- en cultuurgeschiedenis, Gregoriaans en Barokensemble- en basso continuospel aan het Hilversums Conservatorium. Van 1991 tot mei 2005 was hij leraar orgel en klavecimbel aan de Scholen in de Kunst in Amersfoort en momenteel is hij cantororganist /dirigentorganist van enige Amersfoortse kerken.
Als basso continuospeler concerteert hij met diverse Barokensembles. Hij begeleidde de sopraan Miranda van Kralingen op een CD gewijd aan de liederen van Hortense de Beauharnais, en hij maakte in 1997 de CD 'Orgels in de Keistad', waarop hij acht Amersfoortse orgels bespeelt. Hij specialiseert zich momenteel in orgelmuziek gebaseerd op Gregoriaanse melodieën.

In 1977, tijdens het tweede jaar van haar studie muziektherapie, koos **Joke Winkel** uit een soort balorigheid voor de contrabas als strijkinstrument. Tot die tijd was de blokfluit haar belangrijkste instrument. Na een paar maanden werd zij gevraagd om in het Amersfoorts Jeugd Orkest mee te spelen. Een nieuwe wereld ging voor haar open. Het orkestspel en dit fantastische instrument pakten haar zodanig dat zij meermalen heeft overwogen naar het conservatorium te gaan. Uiteindelijk is zij toch psychologie gaan studeren en heeft de bas voor haar plezier bewaard. Zij heeft meegespeeld in symfonie- en kamerorkesten, in harmonieorkesten, een mandolineorkest, salonorkestjes, volksmuziekorkestjes en koorbegeleidingsorkesten. Ook speelt zij regelmatig in diverse kamermuziekensembles en in een klezmerband.

Liedteksten

The Willow song (uit Othello)

The poor soul sat sighing
By a sycamore tree,
Sing all a green willow;
Her hand on her bosom,
Her head on her knee,
Sing willow, willow, willow.
The fresh streams ran by her
And murmur'd her moans;
Sing willow, willow, willow:
Her salt tears fell from her,
And soften'd the stones;
Sing willow, willow, willow;
Sing all a green willow
Must be my garland.

Het wilgenlied

De arme ziel zat zuchtend
Onder een esdoorn,
Zingt allen wilgen, groene wilgen,
Haar hand op haar boezem,
Haar hoofd op haar knie,
Zingt wilgen, wilgen, wilgen.
De heldere rivieren stroomden haar voorbij
En murmelden haar klacht;
Zingt wilgen, wilgen, wilgen:
Haar zoute tranen vielen
De rotsen werden zacht;
Zingt wilgen, wilgen, wilgen;
Zingt allen van groen wilgenloof
Moet mijn krans zijn.

O mistress mine (uit Twelfth Night)

O mistress mine, where are you roaming?
O stay and hear, your true love's coming
That can sing both high and low.
Trip no farther, pretty sweeting;
Journeys end in lovers meeting,
Ev'ry wise man's son doth know.

What is love? 'tis not hereafter;
Present mirth hath present laughter;
What's to come is still unsure:
In delay there lies no plenty;
Then come kiss me, sweet and twenty;
Youth's a stuff will not endure.

O liefste mijn!

O liefste mijn! waar zijt ge aan 't dwalen?
Ik roep u reeds ontelbr'e malen
Nu met luid, dan smachtend lied.
Vliedt ge ook, meisje, op vleugelvoeten,
't Eind is toch, uw lief te ontmoeten;
Welke jongling weet dit niet?

Kom! de liefde kent geen morgen!?
Lach als 't tijd is, want verborgen
Is ons, wat de toekomst biedt;
Kom toch! uitstel baart geen rozen;
Laat ons kussen, liefste, kozen,
Vóór de jonkheid henenvliedt.
Vertaling: L.A.J. Burgersdijk (1828-1900)

It was a Lover and his Lass (uit As you like it)

It was a lover and his lass,
With a hey, and a ho, and a hey nonyno,
That o'er the green corn-field did pass,
In spring time, the only pretty ring time,

Een knappe meid en een held

Een knappe meid en hij een held,
Van je he van je ho van je ringeling-ring,
Die liepen al door het korenveld,
't is meie, je meisjelief is bij je,

When birds do sing, hey ding a ding, ding;
Sweet lovers love the spring.

Between the acres of the rye,
With a hey, and a ho, and a hey nonyno,
These pretty country fools would lie,
In the spring time, the only pretty ring time,
When birds do sing, hey ding a ding, ding;
Sweet lovers love the spring.

This carol they began that hour,
With a hey, and a ho, and a hey nonyno,
How that a life was but a flower
In the spring time, the only pretty ring time,
When birds do sing, hey ding a ding, ding;
Sweet lovers love the spring.

Then pretty lovers take the time
With a hey, and a ho, and a hey nonyno,
For love is crowned with the prime
In the spring time, the only pretty ring time,
When birds do sing, hey ding a ding, ding;
Sweet lovers love the spring.

Daar klinkt een blij hop, heisa, joechei,
Op vrijerspad in mei.

Waar halmen ruisen, heen en weer,
Van je he van je ho van je ringeling-ring,
Vleit zich dat jonge volkje neer,
't is meie,je meisjelief is bij je,
Daar klinkt een blij hop, heisa, joechei,
Op vrijerspad in mei.

Daar zongen ze hun lustig lied,
Van je he van je hof van je ringeling-ring,
Van bloempjes, bijen, wat al niet,
't is meie, je meisjelief is bij je,
Daar klinkt een blij hop, heisa, joechei,
Op vrijerspad in mei.

Wees daarom wijs en pluk de dag,
Van je he van je ho van je ringeling-ring,
Want liefde zoekt geen spinnerag,
't is meie, je meisjelief is bij je,
Daar klinkt een blij hop, heisa, joechei,
Op vrijerspad in mei.
Vertaling: Gerrit Komrij

Over Hill, over Dale (uit a Midsummer Night's dream)

Over hill, over dale,
Thorough bush, thorough brier,
Over park, over pale,
Thorough flood, thorough fire,
I do wander everywhere,
Swifter than the moon's sphere;
And I serve the fairy queen,
To dew her orbs upon the green.
The cowslips tall her pensioners be:
In their gold coats spots you see;
Those be rubies, fairy favours,

Over heuvel en vallei

Over heuvel en vallei,
Over bos en beemd en plas,
Over parkland, over hei,
Dwars door vuur en struikgewas
Zwerf ik rond, kleine elf,
Vlugger dan het maanlicht zelf,
'k Breng Tatiana's bloemen trouw
Elke ochtend verse dauw.
Primula's zijn haar favorieten,
Let eens op hun kleed: daar zie je
Stipjes als robijnen vonken,

In those freckles live their savours:
I must go seek some dewdrops here
And hang a pearl in every cowslip's ear.

Door haar gunst aan hen geschonken.
Ik zoek dit veld hier op dauwdruppels door
Er hangt een parel in elk primula-oor.
Vertaling: Cees Buddingh (1980)

Spring (uit: As you like it)

When daisies pied and violets blue
And lady-smocks all silver-white
And cuckoo-buds of yellow hue
Do paint the meadows with delight,
The cuckoo then, on every tree,
Mocks married men; for thus sings he,
Cuckoo;
Cuckoo, cuckoo: O word of fear,
Unpleasing to a married ear!
When shepherds pipe on oaten straws
And merry larks are ploughmen's clocks,
When turtles tread, and rooks and daws
And maidens bleach their summer smocks,
The cuckoo then, on every tree,
Mocks married men; for thus sings he,
Cuckoo;
Cuckoo, cuckoo: O word of fear,
Unpleasing to a married ear!

Lente

Als primula en pinksterbloem
En krokus en viooltje blauw
Doorspikkelen het lentegroen
En glinsteren in de morgendauw,
De koekoeksroep dan spottend klinkt
Voor de echtgenoot: wanneer hij zingt,
Koekoek;
Koekoek, koekoek: O boos geluid,
Dat de arme man in de oren tuit!
Als leeuweriken de ploeger wekken,
De herder blaast op zijn schalmei,
Als kraai, raaf, tortel trekkebekken
En 't zomerkleed bleekt op de wei,
De koekoeksroep dan spottend klinkt
Voor de echtgenoot, wanneer hij zingt:
Koekoek;
Koekoek, koekoek: O boos geluid,
Dat de arme man in de oren tuit!
vertaling: Willy Courteaux

Under the greenwood tree (uit: As you like it)

Under the greenwood tree
Under the greenwood tree
Who loves to lie with me,
And turn his merry note
Unto the sweet bird's throat,
Come hither, come hither, come
hither:
Here shall he see No enemy
But winter and rough weather.

Al wie in 't groen woud

Al wie in 't groen woud
Al wie in 't groene woud
van vredig leven houdt,
en graag een liedjen zingt,
als 't vogelkeeltjen klinkt,
die vlij' zich hier neder, hier
neder;
niets, dat in 't veld hem grieft of
kwelt, dan kou soms en ruw weder.

Lost is my quiet for ever

Lost is my quiet for ever,
Lost is life's happiest part;
Lost all my tender endeavours,
To touch an insensible heart.

But tho' my Despair is past curing,
And much undeserv'd is my fate,
I'll show by a patient enduring
My love is unmov'd as her hate.

(geen vertaling)

Come away, Death (uit Twelfth Night)

Come away, come away, death,
And in sad cypress let me be laid;
Fly away, fly away, breath;
I am slain by a fair cruel maid.
My shroud of white, stuck all with yew,
O prepare it!
My part of death, no one so true
Did share it.
Not a flower, not a flower sweet,
On my black coffin let there be strown;
Not a friend, not a friend greet
My poor corse, where my bones
shall be thrown:
A thousand sighs to save,
Lay me, O where
Sad true lover never find my grave,
To weep there!

Kom maar, dood

Kom maar, kom maar, dood,
En laat me in rouwgewaad worden neergelegd;
Vlieg weg, vlieg weg, adem;
Ik ben gedood door een schone, wrede vrouw.
Mijn witte gewaad, bezet met rozemarijn,
O, maak het klaar!
Al komt de dood, geen was zo trouw
Als ik het was.
Laat geen bloem, geen zoete bloem,
Op mijn zwarte kist worden gestrooid;
Geen vriend, geen vriend
mijn arme gebeente
Bezoeken waar het zal rusten:
Om duizend zuchten te weren,
Leg me daar, waar een
bedroefde geliefde nooit mijn graf zal vinden,
om er te wenen!
Vertaling: Rein de Vries

full Fathom five (uit The Tempest)

Full fathom five thy father lies;
Of his bones are coral made.
Those are pearls that were his eyes -
Nothing of him that doth fade,
But doth suffer a sea-change

Ruim vijf vadem diep ligt uw vader

Vader, diep rust je in zee;
Van koraal is je skelet.
Parels - ah, daar keek je mee -
Niets verteerde aan je of het
Werd door zee - omtovering

Into something rich and strange.
Sea-nymphs hourly ring his knell.

Hark! Now I hear them: Ding, dong, bell.

Tot een rijk en wonder ding.
Waternimfen luiden uit:

Hoor! daar weerklinkt het: Ding, dong, ring.
Vertaling: Gerrit Komrij

The Cloud-Capp'd Towers (uit The Tempest)

The cloud-capped tow'rs,
the gorgeous palaces,
The solemn temples,
the great globe itself,
Yea, all which it inherit, shall dissolve
And, like this insubstantial pageant faded,
Leave not a rack behind. We are such stuff
As dreams are made on, and our little life
Is rounded with a sleep.

Zo gaan omwolkte torens,
koningshoven,
Gewijde tempels,
ja de aardbol zelf
Met al wat daarop is, ooit op in nevel
En 't laat, vervagend als dit ijl spektakel,
Niet één zucht na. Uit louter dromenstof
Zijn wij gemaakt – wat ons is toegemeten
Ligt in een zee van slaap.
Vertaling: Gerrit Komrij (1989)

The Tempest

Duet (Devils)
DEVILS:
Where does the black fiend
Ambition reside?
With the mischievous Devil of Pride?
In the lowest and darkest caverns to Hell
both Pride and Ambition do dwell.
Who are the chief leaders
of the damm'd host?
Proud monarchs who tyrannize most.

CHORUS:
In Hell, in Hell with flames they shall reign,
and for ever, for ever shall suffer the pain.

DEVILS:
Who are the pillars of the tyrant's court?
Rapine and Murder his crown support.

De Storm

Duet (Duivels)
DUIVELS:
Waar woont de zwarte furie
Eerzucht?
Bij de boosaardige Hoogmoed?
In de diepste en donkerste krochten van de hel
wonen Eerzucht en Hoogmoed.
Wie voeren
die verdoemde bende aan?
De heerszuchtigsten van alle heersers.

KOOR:
In de vlammen van de hel zullen ze regeren,
en voor eeuwig zullen ze helse pijnen lijden.

DUIVELS:
Op welke pijlers steunt het hof van de tiran?
Roof en moord steunen zijn heerszucht.

His cruelty does tread on orphan's
tender breast
and brothers dead.

Can Heav'n permit such crimes
should be attended with felicity?
No! Tyrants their sceptres uneasily wear
in the midst of their guards their
consciences fear.

CHORUS:
Care their minds when they
wake unquiet will keep,
and we with dire visions
disturb all their sleep.

Around, around we pace about
this cursed place.
While thus we compass in these mortais
and their sin.

Song (Ariel)
ARIEL:
Full fathom five thy father lies;
of his bones are corals made.
Those are pearls that were his eyes:
nothin of him that doth fade,
but doth suffer a sea-change
into something rich and strange.

CHORUS:
Sea-nymphs hourly ring his knell;
Hark! Now I hear them, ding dong bell.

Air (Ariel)
ARIEL:
Dry those eyes which are o'erflowing,
all your storms are overblowing.

Zijn wreedheid vertrapt het
kwetsbare weeskind
en doodt zijn broers.

Kan de Hemel toestaan dat zulke misdaden
worden beloond met geluk?
Neen! Vol onrust dragen tirannen hun scepters,
en zelfs temidden van hun bewakers knaagt
hun geweten.

KOOR:
Als ze ontwaken zullen zorg en angst hun
geest onrustig houden,
en wij zelf zullen hun slaap verstoren
met duistere visioenen.

Rond, we lopen rond
om deze vervloekte plaats.
Om zo deze stervelingen en hun zonden in te
sluiten.

Zang (Ariël)
ARIËL:
Vijf vadem diep ligt je vader,
zijn botten zijn geworden tot koraal.
Zijn ogen zijn veranderd in parels:
niets van hem is verloren gegaan,
maar is door betovering van de zee veranderd
in iets kostbaars en wonderbaarlijks.

KOOR:
Zeenimfen luiden elk uur zijn klok;
Luister! Ik hoor het ding dong van de klok.

Air (Ariël)
ARIËL:
Droog je ogen die glinsteren van tranen,
al je stormen trekken voorbij.

While you in this isle are biding,
you shell feast without providing.
Ev'ry dainty you can think of,
ev'ry wine that you can drink of,
shall be yours and want shall shun you,
Ceres' blessing too is on you.

Zolang je op dit eiland zult verblijven,
kun je onbezorgd feestvieren.
Alle lekkernijen die je kunt bedenken,
alle wijnen die je zou willen drinken,
zullen je nooit meer ontbreken,
en ook Ceres' zegeningen zullen voor jou zijn.

Air (Dorinda)
DORINDA:
Dear pretty youth unveil those eyes.
How can you sleep when I am by.
Were I with you all night to be
me thinks I could from sleep be free.
Alas! My dear, you're cold as stone.
You must no jonger lie alone
but be with me my dear,
and I in each arm will hug you close
and keep you warm.

Air (Dorinda)
DORINDA:
Lieve jongeling, sla je ogen op.
Hoe kun je slapen als ik bij je ben.
Als ik de hele nacht bij jou zou zijn
zou ik dunkt mij niet kunnen slapen.
Ach, liefste, je bent zo koud als steen.
Je moet niet langer alleen liggen,
maar bij mij zijn, mijn liefste,
en in mijn armen zal ik je knuffelen
en warmhouden.

Recit and Air (Amphitrite and Neptune)
AMPHITRITE:
Great Neptune!
Now no more let Aeolus enrage the sea;
let him my will obey,
till these arrive upon the wish'd for shore.

Recital en Air (Amphitrite and Neptunus)
AMPHITRITE:
Grote Neptunus!
laat Aeolus de zee niet langer woedend maken,
laat hem gehoorzaam zijn aan mijn wil
zolang deze mensen het gewenste strand nog
niet bereikt hebben.

NEPTUNE:
My dear, my Amphitrite,
all I wish is to delight thee.
Fair and serene, like thee my Queen,
the region of the air shall be.
At Neptune's call
the winds shall fall
nor longer vex the region of the sea.

NEPTUNUS:
Mijn liefste, mijn Amphitrite,
alles wat ik wil is jou behagen.
Mooi en zuiver, zoals gij, mijn Koningin,
zullen deze luchten worden.
Op verzoek van Neptunus
zal de stormwind gaan liggen
en niet langer de zee tergen.

CHORUS:
The Nereids and Tritons shall sing and shall play,
and Nature shall smile
on this happy day.

KOOR:
De Nereiden en Tritonen zullen zingen en dansen,
en de natuur zal glimlachen
op deze dag van geluk.

DUET (NEPTUNE AND AMPHITRITE)
No stars again shall hurt you from above,
but all your days shall pass in peace and love.

DUET (NEPTUNUS EN AMPHITRITE)
Geen enkele ster zal je meer krenken,
maar al je dagen zullen in vrede en liefde voorbijgaan.

CHORUS:
No stars again shall hurt you from above,
but all your days shall pass in peace
and love.

KOOR:
Geen enkele ster zal je meer krenken,
maar al je dagen zullen in vrede
en liefde voorbijgaan.

Colofon

Schilderij omslag
Hellen van Gessel

Ontwerp & vormgeving
Arthur Verburg